

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ МОВНОГО ПОРТФЕЛЯ В РАМКАХ ГУМАНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.

Стаття торкається питань зміни технології вивчення іноземних мов як частини процесу гуманізації вищої технічної освіти. Приділено увагу якісним змінам у мотивації до вивчення іноземних мов з боку студентів та досвіду впровадження сучасних комунікативних методів навчання. Розглянуто можливості розвитку рефлексивного мислення, навичок самоаналізу, самооцінки та самостійної пізнавальної діяльності студентів за допомогою технології портфоліо.

Соціальні умови, що змінилися за останні роки, новий зміст і методи вузівських курсів, реалізація комунікативного підходу в професійній освіті вимагають принципово нового підходу у рішенні проблеми формування культури професійного спілкування у студентів. На етапі стійкої соціалізації особистості, що збігає з навчанням у вищих навчальних закладах і оволодінням основною професією, має продовжуватися формування мовних умінь і навичок у рамках стійких методичних систем. При тому, що окрім лінгвістичних, методичних, педагогічних дисциплін вирішуються окремі задачі навчання основної професійної комунікації, цілеспрямоване формування елементів професійної комунікативної компетенції здійснюється тільки в окремих курсах, потенціал же більшості лінгвістичних дисциплін не використовується, хоча він є величезним. Тобто не ставиться задача комплексного формування мовленнєвої особистості майбутнього професіонала, його професійної комунікативної компетенції. Безумовно, така задача не може бути вирішена в рамках окремого курсу. Її досягнення є можливим лише як результат інтеграції зусиль всіх навчальних дисциплін, насамперед лінгвістичних.

Метою системи мовної підготовки майбутнього фахівця має бути формування основ професійної комунікативної компетенції, культури професійного спілкування, що означає здатність до ефективного спілкування в типових ситуаціях професійної діяльності [1]. Головний принцип, що має бути покладений в основу такої моделі – особистісна орієнтація. Метою навчання має бути не формування окремих прийомів мовного поведіння, а удосконалювання якостей особистості фахівця, здатного усвідомлено і кваліфіковано діяти в різних ситуаціях.

Разом з тим у вищій технічній освіті є помітним протиріччя на рівні спеціальної і загальнокультурної підготовки. Принцип професіоналізації припускає вузьку предметну спрямованість, вивчення і заглиблення у сутність тієї науки, що є основою спеціалізації. У парадигмі вищої технічної освіти в даний час не існує однозначної відповіді на питання про оптимальне сполучення загальнокультурної і спеціальної підготовки. У стандартах спостерігається невиправдане звуження блоку гуманітарних дисциплін, що суперечить загальним тенденціям у світовому освітньому просторі, орієнтованому на гуманізацію.

Сучасне ставлення до людини як самоцінності гостро позначило проблему зміни технологій вивчення іноземних мов. Сучасна методика викладання іноземної мови орієнтована в основному на когнітивні, гностичні моделі.

Вивчення й аналіз практики показав, що мотивація студентів у процесі вивчення іноземної мови в технічному ВНЗ орієнтована в більшій мірі на професійну діяльність і в меншій – на особистісне самовизначення і саморозвиток. Потреби студентів у комунікативно-мовленнєвій діяльності при вивченні іноземної мови реалізуються не повною мірою, що можна пояснити недостатньою реалізацією в практиці навчання у ВНЗ технологій особистісно-орієнтованого навчання.

Система традиційної організації процесу навчання у вищих спеціальних навчальних закладах має ряд суттєвих недоліків. Основними з них вважаються: відсутність стимулів до

регулярної та якісної роботи студентів, недостатня індивідуалізація процесу навчання та учення, низький рівень самостійності студентів та розвитку їх творчих здібностей.

Потреба вдосконалення знань з іноземної мови (особливо англійської) серед студентів постійно зростає тому, що виникає потреба у безпосередніх контактах із зарубіжними партнерами, існує реальна можливість перспективної професійної кар'єри за умови володіння іноземною мовою, тобто зростає позитивна мотивація з боку студентів. Оволодіння читанням вважає пріоритетним для себе більшість студентів, але водночас вони вказують на необхідність розвитку вмінь та навичок професійно-орієнтованого говоріння та аудіювання. Потреба у безпосередніх письмових контактах із зарубіжними колегами та партнерами зумовлює необхідність розвитку умінь та навичок письма як виду мовленнєвої діяльності. Таким чином цілком обґрунтовано стверджувати, що загальну мету навчання англійської мови вже на першому курсі можна визначити як комплексне формування у студентів англійськомовних комунікативних компетенцій мінімального рівня розвитку у галузі читання, говоріння, аудіювання та письма для забезпечення спілкування у професійно-трудовій сфері [2].

На основі аналізу досвіду упровадження сучасних комунікативних методів навчання, які базуються на принципах активізації можливостей особистості, змістовно-орієнтованого навчання (content-based approach), навчання, центром якого стає особа, яка навчається (student-centered approach), і навчання, коли студент працює індивідуально і самостійно (learner autonomy approach) в автентичних для його майбутньої діяльності умовах з автентичними матеріалами (learner authenticity approach) можна робити висновки, що такі технології, як технологія розвитку критичного мислення, технологія рефлексивної практики, технологія проблемного навчання, проектна технологія показують стабільний позитивний результат.

Рефлексивна практика є важливою складовою когнітивно-пізнавальної діяльності учня і веде до самостійного керування процесом оволодіння мовою. Одним з ефективних методів формування рефлексивного мислення є технологія портфоліо [3]. Мовний портфель є навчальним засобом і визначається як «пакет документів, за допомогою яких студент (власник портфеля) аналізує та систематизує свої досягнення та досвід у вивченні іноземних мов, збирає зразки виконаних робіт, отримані свідоцтва та сертифікати, тощо. Портфель сприяє розвитку мовленнєвих умінь та компетенцій, необхідних для майбутньої професійної діяльності. У навчальному процесі Портфель має відігравати значну роль в організації самостійної роботи студентів, яка є одним із ключових положень в контексті сучасних підходів до вищої освіти. Саме тому найбільш перспективним для вищих навчальних закладів в умовах кредитно-модульної системи є запровадження мовного портфелю як засобу автономного вивчення іноземної мови, оскільки він забезпечує студентів критеріями визначення рівня володіння іноземною мовою на певний відрізок часу, механізмами самоконтролю, планування процесу власного навчання, інструкціями та рекомендаціями для набуття іншомовної компетенції. ЄМПЕ складається з трьох розділів, кожен з яких надає можливості для реалізації цих функцій, а саме: Мовний Паспорт (Language passport), Мовна Біографія (Language Biography) та Досьє (Dosier) [4].

Робота з мовним портфелем починається з розділу “Мовний паспорт”, який є свідченням володіння іноземною мовою студентом. Власник портфелю вказує власний рівень володіння іноземною мовою, набутий після закінчення певних навчальних закладів, згідно з наступними шістьма рівнями володіння іноземної мови для загальних потреб: елементарний користувач (A1-Breakthrough, A2-Waystage), незалежний користувач (B1-Threshold, B2-Vantage), досвідчений користувач (C1-Efficient Operational Proficiency, C2-Mastery) [5]. Крім того, за допомогою таблиць самооцінки володіння професійно-орієнтованими комунікативними вміннями іноземної мови, що містять детальний опис іншомовних компетенцій, студенти мають змогу визначити свій рівень професійно-

орієнтованого володіння іноземної мови, а саме професійні уміння з аудіювання, читання, діалогічного та монологічного мовлення, письма та перекладу.

Розділ «Мовна Біографія» особливо важливий в організації власної навчально-пізнавальної діяльності студента, оскільки завдяки своїй структурі він дозволяє спостерігати свої успіхи та оцінювати результати. За допомогою цього розділу власник портфеля може систематизувати досвід вивчення кожної мови, визначити свій рівень оволодіння іноземною мовою, ставити цілі навчання та планувати процес їх реалізації, має можливість описати ситуації використання іноземної мови у своїй діяльності. Регулярна робота з усіма компонентами розділу спонукає студента постійно оцінювати власну роботу: постановку мети, планування її реалізації, хід виконання, результат, відповідність результату меті. Розділ сплановано так, щоб сприяти саме самостійній роботі студента, а викладач за таких умов стає консультантом і координатором діяльності студента, що відповідає європейським стандартам освіти.

Розділ “Досьє” містить всю інформацію, яка, на думку власника, може підтвердити оволодіння певними уміннями іноземної мови, а саме виконані роботи, такі як тести, листи, тези статей, проекти, навчальні матеріали (тексти, вправи, зразки ділових листів, бухгалтерської та фінансової звітності, аудіо записи, тощо), а також сертифікати та свідоцтва.

Впровадження Європейського мовного портфеля супроводжується інноваційними підходами до здобуття знань, розвитку вмінь і визначення цінностей сучасною молоддю, використанням сучасних педагогічних технологій. Практичний досвід європейських освітніх кіл щодо створення мовного портфеля (European Language Portfolio) дає ефективні результати, а апробування запропонованих технологій на різних етапах показує сьогодні, що завдяки цим пропозиціям можливо створити умови для набуття учнями послідовно й поетапно необхідних компетентності.

Європейський мовний портфель здійснює дві функції: соціальну та педагогічну. Він має навчити студентів досліджувати власний розвиток протягом певного часу, оцінювати себе, ставити реальні навчальні цілі, досягнення яких можливо в найближчому майбутньому; розвивати у студентів навичку рефлексії із приводу зробленої роботи.

Література:

1. Annika Ponten. Is the Bologna Process for Everyone? The Social Dimension - a Key Issue for the Future of the European Higher Education Area. Bologna Handbook. December 2007.
2. Панюшкина Н.В. Роль мотивации в обучении иностранным языкам в неязыковом вузе. Преподавание иностранных языков и культур: проблемы, поиски, решения// Материалы Международного научно-методического симпозиума. Пятигорск, 2005.
3. Бизяева А.А. Рефлексивные процессы в сознании и деятельности учителя: Автореф. дисс. канд. психол. наук. - С.-Петербург. - 1993.
4. European Language Portfolio: accredited model № 8.2001, awarded to Center for Information on language Teaching and Research. Council of Europe.
5. Чучалин А.И. Американская и болонская модели инженера: сравнительный анализ компетенций // Вопросы образования. - 2007. - №1.

Статья касается вопросов изменения технологии изучения иностранных языков как части процесса гуманизации высшего технического образования. Уделено внимание качественным изменениям мотивации изучения иностранных языков со стороны студентов и опыту внедрения современных коммуникативных методов обучения. Рассмотрены возможности развития рефлексивного мышления, навыков самоанализа, самооценки и самостоятельной познавательной деятельности студентов при помощи технологии портфолио.

The article deals with questions concerning changing of foreign languages studying technologies as a part of humanization process of high technical education. It is given attention to qualitative changes in motivation of foreign languages studying from the direction of students and experience application of modern communicative training methods. The possibilities of reflexive thinking development, the skills of self-examination, self-appraisal and self-dependent cognitive activity of students by means of portfolio technology are considered.